

Aportació al coneixement florístic de les Guilleries i del Collsacabra (Catalunya Oriental), III

A contribution to the flora of Guilleries and Collsacabra (Eastern Catalonia)

Rebut: 11.12.09
Acceptat: 07.08.10

En la present nota indiquem un seguit de novetats corològiques per a la flora vascular dels massissos de les Guilleries i del Collsacabra. Concretament aportem 37 tàxons per un territori que podem anomenar, en conjunt, les valls de Sau i de Susqueda i que comprèn part de les Guilleries i del Collsacabra. Aquest territori presenta una manca important de dades florístiques (Font, 2009) i gran part de les disponibles pertanyen a autors antics (Vayreda, 1879), Codina (1908) i Cadevall (1915-1919, 1933, 1937). Els treballs d'aquests autors no han estat informatitzats al Banc de dades de la biodiversitat de Catalunya, referent actual del coneixement florístic arreu del territori català, ja que presenten certs problemes d'interpretació. Les valls de Sau i Susqueda ja van ser objecte d'estudi en dues notes anteriors (Mercadé *et al.*, 2005; Pérez-Haase *et al.*, 2008), que junt amb les dades presents posen de manifest el seu interès botànic. De cada citació en conservem, com a mínim, un plec testimoni a l'herbari BCN. Si no s'indica una font d'informació alternativa, totes les dades referents a la corologia dels diferents tàxons a Catalunya es basen en Font (2009).

***Aegilops ventricosa* Tausch**

Tavertet, prop del puig Segaler, DG5249, 950 m, pastura ruderalitzada, 25-V-2008, J.M. Blanco-Moreno, E. Batriu i A. Pérez-Haase.

Les síntesis corològiques actuals assenyalen

la presència d'aquest tàxon tan sols a l'extrem meridional de Catalunya, al massís del Port. És coneguda també de la Baixa Ribagorça, als Prepireneus aragonesos (Bolòs & Vigo, 2001; Villar *et al.*, 2001). La localitat reportada, junt amb les de l'àrea del Moianès (Mercadé, *dades inèdites*), constitueixen, de moment, les úniques poblacions d'aquesta espècie a la meitat nord de Catalunya. És, per tant, una novetat pel territori olositànic.

***Allium pyrenaicum* Costa & Vayr.**

Vilanova de Sau, cingle de l'Avenc, DG5249, 770-800 m, codines de gresos i conglomerats, 30-V-2009, E. Batriu, J.M. Blanco-Moreno, A. Pérez-Haase, A. Puente i R. Riera.

Aquest all presenta una distribució disjunta en dos nuclis pirinencs, l'un a Girona i l'altre a Osca (Bolòs & Vigo, 2001). La present és la cita més meridional coneguda fins el moment i n'hem trobat una població formada per uns cent cinquanta individus.

***Allium ursinum* L.**

Santa Maria de Corcó, prop el Campàs, DG4854, 680 m, bosc de ribera, 12-VI-2006, A. Mercadé.

Consignem una nova localitat per aquesta espècie, escassa al Cabrerès i rara al conjunt del NE català (Bolòs & Vigo, 2001). És la població més meridional de Catalunya juntament amb la citació de Rocacorba i la de Sant Pere de Torelló (Bolòs & Vigo, 2001).

***Apera interrupta* (L.) P. Beauv.**

Sant Sadurní d'Osormort, Bojons, DG5040, 550 m, marge ruderal, 15-VI-2008, A. Pérez-Haase i E. Batriu.

Gramínia molt rara en el conjunt de Catalunya que, a les Guilleries podria haver-hi penetrat gràcies al trànsit de camions associat a l'extracció de sorres granítiques. Tanmateix, al territori catalanídic ja havia estat trobada a la

Serra superior del Vallès, cap a l'era de la Mata, prop de Mura (Cadevall, 1937), pel que no descartem que s'hi trobi de forma espontània. Juntament amb la de Cadevall són les úniques citacions per tot el nord-est de Catalunya.

Cheilanthes pteridioides subsp. *tinaei* (Tod.) O. Bolòs, Vigo, Masalles & Ninot (\equiv *Ch. tinaei* Tod.)

Susqueda, serra Alta prop de la Grevolosa, DG5948, 400 m, fissures de roques silícies, 19-IV-2008, E. Batriu, J.M. Blanco-Moreno i A. Pérez-Haase.

Aquesta falguera pròpia de les roques silícies al Principat creix bàsicament al territori ruscínic, però també ha estat citada més escadusserament del catalanídic nord. La població trobada en els costers assolellats sobre els esquistos de la vall del riu Ter dista força de les poblacions reportades per Sáez (1997) i constitueix el límit continental de la seva distribució a Catalunya.

Chenopodium pumilio R. Br.

Sant Hilari Sacalm, cua de l'embassament de Susqueda, sota el puig Gallinàs, DG5347, 340 m, herbassars temporalment exundats, 10-VI-2007, L. Armengot, E. Batriu, J.M. Blanco-Moreno, E. Illa, A. Mercadé, L. José María i A. Pérez-Haase. Sant Hilari Sacalm, Sant Martí de Querós, DG5347, 325-340 m, herbassars temporalment exundats, 10-VI-2007, L. Armengot, E. Batriu, J.M. Blanco-Moreno, E. Illa, A. Mercadé, L. José María i A. Pérez-Haase.

Aquesta espècie originària d' Austràlia, Nova Caledònia i Nova Zelanda ha estat introduïda a Àfrica, Europa i Amèrica amb el cultiu del cotó (Uotila, 1990). Encara que Casasayas (1989) considera que es una espècie adventícia a Catalunya, Uotila (1990) ja esmenta que es tracta d'una espècie naturalitzada. Actualment la seva àrea de distribució s'ha expandit al voltant de les localitats inicials de Casasayas (1989). A més a

més, ha estat trobada a la Tordera, a Cambrils (Verloove, 2005) i al delta de l'Ebre. Atenent a tota aquesta informació, pensem que es tracta clarament d'una espècie en fase d'expansió.

Coincya cheiranthos subsp. *montana* (DC.) Greuter & Burdet (= *Coincya monensis* subsp. *cheiranthos* (Vill.) Aedo, Leadlay & Muñoz Garm.)

Sant Hilari Sacalm, prop de Santa Maria de Vallclara, DG5742, 960 m, tarteres granítiques, 24-VIII-2008, J.M. Blanco-Moreno, E. Illa i A. Pérez-Haase.

Crucífera típica del pedruscall silici amb una distribució disjunta a Catalunya, amb un nucli principal als Pirineus i un nucli reduït al Montseny, on és rara (Bolòs & Vigo, 1990). En donem una nova localitat, la primera per a les Guillerries, que constitueix l'extensió natural de la seva distribució cap al nord des del massís del Montseny. A les Guillerries és una planta molt rara, que només creix en algunes tarteres obagues sobre terrenys granítics.

Convolvulus althaeoides L.

Tavertet, els escalars de les Balmes, DG5049, 625 m, prats secs ruderalitzats al peu de cingle, 1-XII-2006, A. Mercadé i E. Batriu.

Planta termòfila molt comuna a la franja litoral, però que a les comarques septentrionals catalanes rarament se n'allunya. És nova per el Collsacabra, on creix a la base dels cingles calcàrics solells, càlids i secs, probablement per sobre del nivell principal de les boires. Amb ella creixen altres plantes termòfiles com *Hyparrhenia hirta* subsp. *pubescens*, *H. hirta* subsp. *hirta*, *Heteropogon contortus*, *Andropogon distachyos*, etc.

Dictamnus albus L.

Vilanova de Sau, presa de Sau, DG5146, 360 m, alzinar esclarissat al solell sobre substrat silici, 1-XI-2006, L. Armengot, E. Batriu, A. Pérez-Haase, A. Mercadé i C. Macías.

Planta rara consignada aquí per primer cop pel sector de les Guilleries i Collsacabra, on constituïa una població reduïda d'uns deu individus. Caldria prospectar els hàbitats adients per l'espècie als solells contigus.

***Eclipta prostrata* (L.) L.**

Vilanova de Sau, sota la presa de l'embassament de Sau, DG5146, 380 m, al marge de basses eutròfiques, 10-IX-2006, A. Pérez-Haase i E. Batriu. Vilanova de Sau, riu Ter, sota puig Gallinàs, DG5346, 350 m, herbassars temporalment exundats, 1-XI-2006, E. Batriu, A. Pérez-Haase, L. Armengot, A. Mercadé i C. Macías.

Aquesta composta, originària de les regions càlides i tropicals d'Amèrica, és considerada una mala herba associada al cultiu de l'arròs, tot i que també pot trobar-se als arenys dels rius (Casasayas, 1989). Aquesta ecologia explica la seva distribució a Catalunya ja que ha estat bàsicament citada al tram baix del riu Ebre i al seu delta. Fora d'aquestes àrees, se'n coneix la seva presència als aiguamolls de l'Empordà, a prop de Figueres (Vayreda in Casasayas, 1989), al delta del Llobregat i a la desembocadura del riu Francolí. La present és la segona citació per la província de Barcelona i la sisena fora de la conca de l'Ebre.

***Epilobium obscurum* Schreb.**

Vilanova de Sau, Sta. Maria de Vallclara, DG5641, 1000-1050 m, jonquera, 30/VII/2006, A. Pérez-Haase, A. Mercadé, M. Galbany-Casals i C. Macías. Vilanova de Sau, Sta. Maria de Vallclara, DG5642, 925 m, rierol, 5-VIII-2007, E. Batriu i A. Pérez-Haase

Aquesta espècie de distribució eminentment pirinenca a Catalunya i que també manté poblacions al Montseny i a l'obac de la Serra de Marina i al Montnegre, no havia estat citada mai expressament de les Guilleries. Montserrat (1968) indica que la varietat *pseudopalustre* P. Monts. és present al Montnegre i al Montseny i també considera probable la seva existència a

les Guilleries i en alguns indrets muntanyosos de la província de Girona. No obstant, la població que hem trobat a les Guilleries no presenta els caràcters d'aquesta varietat, i correspon a la varietat típica (plantes amb estolons fullosos que presenten fulles de marge dentat, llavors d'aproximadament un mil·límetre i sense apèndix apical sota el plomall). Nieto Feliner (1997), considera *E. obscurum* un tàxon molt variable i no hi reconeix cap unitat subespecífica. Probablement la varietat *pseudopalustre* s'ha de referir, en alguns casos, a híbrids entre *E. palustre* i *E. obscurum* (*E.* × *schmidtianum* Rostk., *E.* × *edentulum* Sennen, etc.), o a reminiscències d'una introgressió passada (Bolòs & Vigo, 1984).

***Eragrostis mexicana* subsp. *virescens* (C. Presl) Koel. & Sánchez Vega**

Vilanova de Sau, desembocadura de la riera Major, DG5246, 350 m, prats humits temporalment exundats, 1-XI-2006, E. Batriu, A. Pérez-Haase, A. Mercadé i C. Macías. Sant Hilari Sacalm, sota el puig Gallinàs, DG5346, 350 m, prats humits temporalment exundats, 10-VIII-2007, E. Batriu i A. Pérez-Haase. Sant Hilari Sacalm, cua de l'embassament de Susqueda sota el puig Gallinàs, DG5347, 340 m, prats humits temporalment exundats, 30-IX-2007, E. Batriu, A. Mercadé, A. Pérez-Haase, E. Illa, J.M. Blanco-Moreno, L. Armengot i L. José María.

Aquesta gramínia d'origen nord americà i d'introducció probablement recent ha estat poc citada del Principat, d'on es coneixia del delta de l'Ebre (Curcó, 2007), la Selva, el Gironès, l'Alt Camp (Bolòs & Vigo, 2001), el Vallès, el Maresme i el Baix Camp (Verloove, 2005). En el territori estudiat aquesta planta creix en herbassars dominats per anuals sobre terrenys més o menys humits.

***Fumaria densiflora* DC.**

Sant Sadurní d'Osormort, Bojons, DG5040,

550 m, marge ruderal, 15-VI-2008, A. Pérez-Haase i E. Batriu.

Es tracta d'una planta arvensis i ruderal que no havia estat consignada prèviament de les Guillerries ni de la Serralada Transversal. Pel que fa a les localitats conegudes més properes, destaquem una troballa antiga de la plana de Vic, de Masferrer (Cadevall, 1913-1915).

***Glaucium corniculatum* (L.) Rudolph**

Vilanova de Sau, prop de can Pont, DG5043, 600 m, camp de cereals farratgers, 31-V-2008, A. Mercadé, A. Pérez-Haase, J.M. Blanco-Moreno i E. Batriu.

Aquesta papaveràcia típica dels sembrats i de les comunitats ruderals associades és relativament comuna a les terres de Ponent i a l'interior de Catalunya, però és rara a les comarques humides orientals. La localitat més propera en aquest sector és a la Vola, a Sant Pere de Torelló (Villegas, 1993), tot i que autors clàssics també la donen, si bé bastant rara, de la plana de Vic (Masferrer, 1877; Costa, 1877), d'on no hi ha cites modernes. Probablement en aquesta àrea del Principat és una planta adventícia.

***Hibiscus trionum* L.**

Vilanova de Sau, prop de can Joan, DG5044, 600-625 m, camp de melca, 6-IX-2008, E. Batriu, A. Pérez-Haase i C. Macías.

Planta d'origen poc clar considerada adventícia i molt rara a Catalunya (Casasayas, 1989; Bolòs *et al.*, 2005). La primera citació coneguda d'aquesta planta data de del segle XVIII (Quer in Casasayas, 1989), i des de llavors ha esta citada de forma dispersa per tot el territori català excepte dels Pirineus. La present constitueix la primera cita pel conjunt Guillerries-Collsabra.

Juncus tenageia* Ehrh. ex L. fil. subsp. *tenageia

Vilanova de Sau, el Biaix, DG5044, 530 m, jonqueroles (*Nanocyperion*), 18-VI-2007, A. Pérez-Haase.

Aquest petit jonc es troba més o menys ben representat cap al litoral de la Selva, encara que sempre bastant rar. En canvi, cap al Montseny, les Guillerries i el Collsabra es va enrarint, de manera que només se'n coneixen les localitats de Sant Martí Sacalm, de Breda i una altra del DG42, sense més precisió (tot i que segurament correspon al pla de la Calma on l'ha observada recentment un de nosaltres). D'altra banda, considerem dubtosa l'atribució d'una mostra de la plana de Vic (pas d'en Mambla) a *J. tenageia* per Puiggari (Costa, 1877). Creiem que és més probable que es tractés de *J. sphaerocarpus* Nees, tàxon molt afí que no se citava a les obres botàniques catalanes del segle XIX.

***Lathyrus nissolia* L.**

Susqueda, la Rierica, DG5949, 390 m, pradells humits, 16-VII-2007, A. Mercadé i A. Pérez-Haase. Vilanova de Sau, can Valentí, DG4943, 550 m, prat mesohigròfil, 10-VI-2009, A. Mercadé, J.M. Blanco-Moreno i A. Pérez-Haase. Vilanova de Sau, can Burjada, DG5043, 550 m, prat mesohigròfil, 10-VI-2009, A. Mercadé, J.M. Blanco-Moreno i A. Pérez-Haase.

Espècie coneguda bàsicament de les planes i del litoral del NE català, amb citacions esparses a l'àrea prelitoral i raríssima a les contrades interiors catalanes. Les localitats que aportem són les primeres per la serralada prelitoral del sector catalanídic nord.

***Lysimachia vulgaris* L.**

Vilanova de Sau, riera Major, DG5245, verneda, 27-IX-2009, J.M. Blanco-Moreno i A. Pérez-Haase.

Es tracta d'una planta àmpliament distribuïda a Catalunya que, no obstant, és rara o nul·la a les comarques centrals i a l'interior del sector humit nord-oriental. Pel que fa a l'hàbitat que ocupa, tot i que normalment viu en llocs temporalment inundats, en jonqueres i herbassars molt higròfils, nosaltres la vam recollir en un riberal ocupat per una verneda.

Melampyrum nemorosum* subsp. *catalaunicum (Frey) Beauverd

Susqueda, bac de Moners, entre el pla de Pen-dís i el puig de Rajols, DG5649, 600 m, vorada de bosc, 19-VIII-2007, E. Batriu, A. Mercadé i A. Pérez-Haase.

La localitat que aportem configura l'extrem nord de distribució d'aquest tàxon i és l'única situada al nord del riu Ter. Caldria buscar-lo en altres indrets propicis dins de la porció del massís paleozoic situada al nord d'aquest riu, on podria constituir altres poblacions disperses.

Odontites cebennensis H.J. Coste & Soulié (= *Odontites lanceolata* subsp. *olotensis* (Pourr. ex Cadevall) O. Bolòs & Vigo)

Tavertet, cingles de Balà i pla de Dalt del Castell, DG5149, 780-880 m, prats humits i vores de camí, 27-IX-2009, A. Pérez-Haase, J.M. Blanco-Moreno i A. Mercadé.

Aquesta localitat constitueix la prolongació cap al sud de les poblacions d'aquesta espècie, de distribució bàsicament catalano-occitana, a la serralada transversal. Més al sud, només apareix molt isoladament a l'àrea del Moianès (Mercadé, 2003).

Opuntia humifusa (Rafin.) Rafin. var. ***humifusa*** (= *O. vulgaris* auct.) (Fig. 1)

Susqueda, el Llomà o la Rierica, prop de la Grevolosa, DG5949, 380 m, pradells, 12-VI-2005, A. Pérez-Haase. Vilanova de Sau, Ter amb la desembocadura de la riera Major, DG5246, 350 m, prats secs solells (sobre esquistos), 1-XI-2006, E. Batriu, A. Pérez-Haase, A. Mercadé i C. Macías. Vilanova de Sau, prop can Burjada, DG5044, 560 m, prats secs, 18-VI-2007, A. Pérez-Haase. Vilanova de Sau, font del Martí, DG5042, 475 - 575 m, talussos secs entre camps, 28-VI-2008, E. Batriu, A. Mercadé i A. Pérez-Haase. Vilanova de Sau, l'Albereda, DG5042, 510 m, pastures seques, 30-V-2009, A. Puente, R. Riera, J.M. Blanco-Moreno, E. Batriu, A. Pérez-Haase.

FIGURA 1. Foto de *Opuntia humifusa* var. *humifusa*.

Aquesta planta d'origen nord-americà ha estat citada de pocs indrets de la península Ibèrica, i a Catalunya només se'n coneixia una població a la província de Barcelona (Berthet, 1990, sub *O. vulgaris*; Sanz-Elorza *et al.*, 2001), tot i que a Europa occidental sembla establerta des de fa temps. Les localitats aquí consignades constitueixen nous nuclis a la província de Barcelona, i formen part de les nombroses poblacions que es troben als solells de les valls de Sau i de Susqueda. La planta present al territori estudiat té un port baix, prostrat, amb tiges d'1-2 cladodis d'alt, de cladodis relativament petits (5-17,5 × 4-12 cm), i aquests sovint amb estries transversals quan està sota estrès; les arèoles presenten poques espines d'1,3 a 3 cm. Aquestes plantes s'adiuen amb l'*O. humifusa* var. *humifusa* de l'est dels Estats Units i sud-est del

Canadà (Pinkava, 2003) i L. Majure (*in litt.*, 15-X-2009) així ho ha confirmat.

Alguns autors (Berthet, 1990; Bolòs & Vigo, 1990; Bolòs *et al.*, 2005) consideren vàlid el nom *Opuntia vulgaris* Mill., i l'assimilen a la planta prostrada oriünda de l'est d'Amèrica del nord. No obstant, el nom de Miller és ambigu, car la descripció original, feta sobre un dibuix, podria correspondre tant a *O. maxima* Mill. (= *O. ficus-barbarica* A. Berger) com a *O. monacantha* (Willd.) Haw., totes dues espècies de port arborecent i no pas plantes reptants (Sanz-Elorza *et al.*, 2001). Sospitem que bona part de les cites d'*O. vulgaris* a Catalunya, seguint *bona fide* el tractament de les flors locals (Berthet, 1990; Bolòs & Vigo, 1990), poden correspondre en realitat a *O. humifusa*; en aquest cas existirien poblacions d'aquesta espècie també a l'Albera, Cambrils (Casasayas, 1989) i Montserrat (Bolòs *et al.*, 2000).

Orobanche alba Stephan ex Willd.

Vilanova de Sau, presa de Vilanova, DG5143, 440 m, prats secs en replans de roques granítics, parasitant *Thymus vulgaris*, 31-V-2008, E. Batriu, J.M. Blanco-Moreno, A. Mercadé i A. Pérez-Haase. Vilanova de Sau, prop. de la Bòfia, DG5144, 640 m, prat sec, parasitant *Thymus vulgaris*, 7-VI-2008, A. Pérez-Haase.

Relativament freqüent a Catalunya on ha estat citada de forma dispersa al quadrant nord-est. Al l'àrea considerada en aquest treball havia estat consignada prèviament per Vayreda (1879) de Monsoli [sic] (Mansolí), a les Guílleries, prop de Sant Hilari Sacalm (DG53?).

Panicum capillare L.

Vilanova de Sau, presa de Sau, DG5146, 360 m, 1-XI-2006, E. Batriu, A. Pérez-Haase, A. Mercadé i C. Macías. Vilanova de Sau, riu Ter, sota el puig Gallinàs, DG5346, 350 m, 1-XI-2006, E. Batriu, A. Pérez Haase, A. Mercadé i C. Macías. Sant Hilari Sacalm, els Bracs,

DG5545, 350 m, 30-IX-2007. Sant Hilari Sacalm, els Bracs, DG5545, 350 m, 30-IX-2007.

Tàxon d'origen nord-americà (Casasayas, 1989) que forma poblacions naturalitzades en localitats disperses per tot Catalunya. Fins al moment, però, no havia estat citada al conjunt Guílleries-Montseny. Les poblacions que hem observat estaven formades per desenes de milers d'individus i es trobaven en herbassars temporalment inundats pertanyents a l'ordre *Bidentetalia tripartitae*. Aquest hàbitat és molt rics en neòfits. Entre ells destaquen *Veronica peregrina*, *Eclipta prostrata*, *Xanthium orientale*, etc.

Phleum paniculatum Huds.

Vilanova de Sau, prop la Coromina, DG5045, 480 m, horts, 31-V-2008, E. Batriu, J.M. Blanco-Moreno, A. Mercadé i A. Pérez-Haase.

Novetat per un ampli territori del nord-est de Catalunya, d'on només es coneixia, molt rara, de Pineda (Maresme) i del Barcelonès. Creiem que aquesta espècie pot estar en expansió a Catalunya ja que també ha estat trobada a Montmajor i Puig-reig, al Berguedà (A. Romero Puente, com. pers., 20-I-2009) i al Moianès (A. Mercadé, dades inèdites). En canvi, a inicis del segle XX sembla que tan sols es coneixia de Balaguer i Menàrguens (Cadevall, 1937).

Phelipanche purpurea (Jacq.) Soják subsp. *purpurea* (Fig. 2)

Rupit i Pruit, Montdois, la Caseta, DG5648, 830 m, pradells humits en feixes abandonades, 16-VI-2007, A. Mercadé i A. Pérez-Haase. Vilanova de Sau, DG4944, 525 m, fenassar, al costat d'*Achillea millefolium*, 7-VI-2008, A. Pérez-Haase.

A l'àrea d'estudi considerada en aquest treball, els materials estudiats de *Ph. purpurea* presenten una variabilitat important. D'una banda, els exemplars recollectats als camps de

FIGURA 2. Foto de *Phelipanche purpurea* subsp. *purpurea*.

Vilanova de Sau varien des de formes típiques de *Ph. purpurea* (la majoria) fins a formes robustes, fortament pigmentades, inflorescències multiflores, base de les flors groc crema, llargues bràctees florals, etc., que permeten relacionar-les amb *Ph. purpurea* subsp. *bohemica* (Kreutz, 1995; Carlón *et al.*, 2008; Carlón, *in litt.*, 12-I-2009), tàxon que a l'Europa occidental només és conegut d'Escunhau, a la vall d'Aran (Carlón *et al.*, 2008). No obstant, aquests individus mantenen caràcters de la subespècie típus (els lòbuls corollins lanceolats, flors de tendència erecto-patent i certa pilositat a la majoria de les antereres). Aquest fet encaixa amb la idea de Carlón (*in litt.*, 12-I-2009) que s'han donat processos introgressius entre les diferents estirps que conformen el grup de *Ph. purpurea*. D'altra banda, els exemplars pro-

vinents de Mondois, igual com *Ph. purpurea* subsp. *millefolii* (Rchb.) Carlón, G. Gómez, M. Laínz, Moreno Mor., Ó. Sánchez & Schneew., són febles i de corolla petita. No obstant, per la forma de la corolla, molt poc infundibuliforme, i els lòbuls allargats del llavi inferior, creiem correcte considerar-los simplement formes gràcils de la subespècie típus.

***Polygonum orientale* L.**

Vilanova de Sau, prop de la Riba, DG5147, 495 m, marge ruderal, 06-IX-2008, E. Batriu, A. Pérez-Haase i C. Macías.

Espècie introduïda, originària del sud-est asiàtic, que Casasayas (1989) considera que es troba en procés d'expansió a Catalunya. A més de les nombroses localitats que ella recull (Olot, etc.), posteriorment s'ha trobat també a Hostalric (GBIF, 2009) i Sant Celoni (DG61; Salvà, 2000). Descartem la localitat de Manlleu (Villar, 1987) ja que sembla que la mostra provenia de cultiu (Romo, 1987). A les valls de Sau, on l'espècie sembla molt rara, l'única població que coneixem tenia pocs individus i encara que florien abundantment creiem que la seva pervivència no està assegurada.

***Polypogon monspeliensis* (L.) Desf.**

Vilanova de Sau, Presa de Sau, DG5146, 360 m, herbassar al marge de riu Ter, 1-XI-2006, E. Batriu, A. Pérez-Haase, A. Mercadé i C. Macías. Sant Hilari Sacalm, sota el Puig Gros, DG5445, 350 m, herbeis ruderals en sòls sauloses al marge del pantà, 1-X-2009, E. Batriu, J.M. Blanco-Moreno i A.Lluent.

Primera cita pel conjunt Montseny-Guilleries. N'hem trobat dues poblacions reduïdes.

***Prunus lusitanica* L.**

Susqueda, prop la Grevolosa, DG6049, 375 m, bosc caducifoli, al marge d'un torrent secundari, 19-IV-2008, E. Batriu, J.M. Blanco-Moreno i A. Pérez-Haase.

Aquesta població (formada per un centenar d'individus) és l'única coneguda d'aquesta espècie al nord del riu Ter, constituint l'extrem septentrional de la seva distribució, i té com a poblacions més properes les de la veïna riera d'Osor. A Catalunya l'espècie és coneguda de les Guilleries i del Montseny, on ocupa principalment alguns sots del vessant marítim, tot i aparèixer molt isoladament al vessant continental.

***Ranunculus gramineus* L.**

Tavertet, pla de Dalt del Castell, DG5148, 875 m, prats secs i boixedes, 13-IV-2006, A. Mercadé, E. Batriu, M. Galbany i A. Pérez-Haase. Tavertet, prop del pont de Molí Bernat, DG5150, 750 m, prats secs, 5-VI-2008, E. Batriu, J.M. Blanco-Moreno i A. Pérez-Haase.

Espècie àmpliament difosa per la meitat occidental de Catalunya. A la zona oriental es coneixia la seva presència a l'àrea de Bertí i al massís del Montseny. Més recentment ha estat consignada al Montgrí (Font & Corominas, 2005), al Puigsacalm i al Bassegoda (Oliver *et al.*, 2006). Com ja esmenten Oliver *et al.* (2006) era factible trobar-la en altres carenes de la Catalunya oriental. La nostra citació fa de pont entre les poblacions del Montseny i les del Puigsacalm i el Montgrí. En vam observar dues poblacions amb menys de mig centenar d'individus cadascuna.

***Ranunculus sceleratus* L.**

Rupit i Pruit, Mare de Déu de Montdois, DG5648, 900 m, bassa d'aigües eutròfiques, 7-V-2006, A. Pérez-Haase, A. Romero i L. Armengot. Sant Hilari Sacalm, sota el puig Gallinàs, DG5346, 350 m, marge del riu en herbassars higronitròfils, 7-X-2007, A. Pérez-Haase i E. Batriu. Vilanova de Sau, l'Albereda, DG5247, 525 m, bassa, 30-V-2009, A. Puente, A. Pérez-Haase, E. Batriu, J.M. Blanco-Moreno i R. Riera.

Planta de distribució litoral als Països Catalans, que aïlladament penetra fins a àrees més interiors. Tot i que Bolòs & Vigo (1984) ja assenyalen la seva presència a la comarca d'Osona, fins ara no havia estat mai consignada de les Guilleries. A les tres localitats n'hem trobat petites poblacions de menys de mitja desena d'individus cadascuna.

***Rumex palustris* Sm.**

Sant Hilari Sacalm, cua de l'embassament de Susqueda sota el puig Gallinàs, DG5347, 340 m, herbassars higronitròfils, 30-IX-2007, E. Batriu, A. Mercadé, A. Pérez-Haase, E. Illa, J.M. Blanco-Moreno, L. Armengot i L. José María. Vilanova de Sau, embassament de Sau, club nàutic, DG5047, 480 m, herbassars higronitròfils, 30-IX-2007, E. Batriu, A. Mercadé, A. Pérez-Haase, E. Illa, J.M. Blanco-Moreno, L. Armengot i L. José María. Susqueda, mas Puig de Rajols, el Regadiu, DG5848, 360 m, pradells humits i herbassars higronitròfils, 16-VII-2007, A. Mercadé i A. Pérez-Haase.

La distribució d'aquesta espècie queda restringida, segons les dades actuals, als trams inferiors d'alguns rius del territori català com l'Ebre o el Llobregat, i l'àrea empordanesa compresa entre el Ter i la Muga. Puntualment apareix també a les comarques interiors del territori sicòric, associat també a les àrees fluvials del Segre i l'Ebre. L'espècie no era pas coneguda amb certesa de l'àrea interior del territori catalanídic, si bé havia estat citada antigament de la plana de Vic (Masferrer in Cadevall, 1933), però sense ser acreditada per autors més recents (Bolòs & Bolòs, 1950; Bolòs & Vigo, 1990). Donada la proximitat de les nostres poblacions amb aquesta darrera citació, creiem versemblant la presència d'aquest tàxon en aquesta darrera àrea.

En qualsevol cas, les poblacions del sistema Sau-Susqueda conformen un nucli força aïllat i notablement interior respecte a la distribució coneguda d'aquest tàxon.

Segons alguns autors (López González, 1990; Pyke, 2003), es traca d'una espècie introduïda que podria estar en expansió degut a la seva capacitat colonitzadora dels sòls humits pertorbats, i que ha passat força desapercibuda, en part a causa de la seva semblança amb d'altres espècies del mateix gènere amb les que sovint pot conviure. Al territori estudiat, l'espècie apareix esparsament, encara que localment abundant, als herbassars higronitròfils de l'ordre *Bidentetalia tripartitae*.

Saxifraga genesiana P. Vargas

Sant Hilari de Sacalm, Faig Verd, cap al coll de Querós, DG5742, 975 m, tartera obaga, 25-VI-2009, A. Mercadé i A. Pérez-Haase.

Tàxon morfològicament molt proper a la *S. geranioides* L. dels Pirineus, de la que se'n diferencia per la forma de les fulles, mida de les flors i de la planta, i ornamentació mixta de les llavors (Vargas, 1997). Les nostres mostres, malgrat presentar un port i una morfologia foliar molt variables, sovint semblants a la del seu parent pirinenc, presenten clarament una ornamentació de les llavors amb micropapilles i macropapilles.

Es tracta d'una espècie endèmica de les Guillerries i del Montseny. Mentre que en aquest darrer es troba força àmpliament distribuïda, a les Guillerries, de moment, tan sols apareix en dues localitats. La primera és Sant Miquel de Solterra, d'on n'hem vist un plec de Vayerda (BC-596051) i la segona és la que reportem aquí, al vessant septentrional del Faig Verd. La manca de ambients propicis (rocam i tarteres montanes) explica aquest important aïllament i raresa, ocupant en aquest territori gairebé els únics espais disponibles. Malgrat tot, l'espècie arriba a fer una població força nombrosa, de centenars de peus, localitzats majoritàriament en una tartera semifixada obaga.

Senecio pterophorus DC.

Vilanova de Sau, prop de Tortadès, DG5339, 850 m, camí remogut en una plantació de

Pseudotsuga menziesii, 17-VI-2009, E. Batriu, J.M. Blanco-Moreno i A. Pérez-Haase.

Composta al·lòctona oriünda de Sud-àfrica que ha estat citada de les conques del Besòs, del Llobregat i de la Tordera, així com de la riera de Cambrils (Pino, 2001; Verloove, 2005; Chamorro *et al.* 2006; Nuet & Panareda, 2007), sempre en hàbitats més o menys pertorbats. La localitat que aquí precisem és la més septentrional, i d'altra banda, la que es troba a més alçada. És una localitat atípica en tant que, tot i que constitueix la continuació envers el nord de les poblacions del massís del Montseny, no es troba en els ambients típics donats per a aquesta espècie. Chamorro *et al.* (2006) la donen de comunitats ruderals i forestals obertes sota un clima mediterrani marítim (contrades costaneres) o mediterrani subhumit (a les serres litorals i prelitorals), i sempre d'altituds més baixes (fins a 640 m s.n.m.). Caldria fer-ne un seguiment per comprovar la pervivència i avaluar-ne les possibilitats d'expansió.

Silene dioica (L.) Clairv.

Vilanova de Sau, riera Major prop de la desembocadura, DG5246, 355 m, sorres de la riera, 30-VII-2006, A. Pérez-Haase, A. Mercadé, M. Galbany i C. Macías. Vilanova de Sau, presa de Sau, DG5146, 425 m, saulons en talús de pista forestal, 27-IX-2009, A. Pérez-Haase, A. Mercadé i J.M. Blanco-Moreno.

Aquest tàxon presenta una distribució principalment pirinenca, tot i que les localitats més meridionals es troben al Montseny. En les dues localitats n'hem trobat un sol individu i en ambdues vivien en hàbitats un xic peculiars (sorres humides de la riera o talús saulós). Per tant sembla que les dues poblacions tenen una baixa probabilitat de perdurar al llarg del temps i la seva existència deu ser fruit de propàguls arribats des de poblacions més ben constituïdes, com ara les de la capçalera de la riera Major. Aquestes són les poblacions més pròximes, a 13 km en línia recta, respecte a les presents citacions. Sent aquesta

distància considerable, creiem possible la presència d'altres poblacions estables o no al tram final de la riera Major. La present és la primera citació d'aquesta planta per a les Guillerries.

Trifolium aureum Pollich

Vilanova de Sau, Tortadès, DG5339, 900-925 m, vorada de castanyeda en exposició obaga, 17-VI-2009, E. Batriu, J.M. Blanco-Moreno, A. Pérez-Haase.

Aquesta planta sol viure en prats mesòfils i vorades de bosc (Bolòs & Vigo, 1984). A Catalunya es fa al llarg de tot els Pirineus, descendent pel Collsacabra fins al Montseny, la seva localitat més meridional. Cadevall (1915-1919) ja en va indicar la seva presència a les Guillerries. Des de llavors, però, no ha tornat a ser consignada en aquest territori que fa de pont entre les poblacions del Collsacabra i les del Montseny. Tot i l'important pèrdua de zones obertes i la profunda alteració dels boscos autòctons que ha patit les Guillerries des de principis del s. XIX, la present cita confirma que aquesta planta hi segueix present.

Trifolium diffusum Ehrh.

Sant Sadurní d'Osormort, prop el Mas, DG5039, 540 m, marge de camp, 17-VI-2009, E. Batriu, A. Pérez-Haase i J.M. Blanco-Moreno.

La distribució catalana d'aquest tàxon conflictiu ha estat recentment revisada a Pérez-Haase *et al.* (2009). En aquest treball ja es dona a conèixer una població de mida petita de la conca de la riera Major, a les Guillerries. La nova població descoberta és més important que l'anterior i consta d'un mínim d'un centenar d'individus, encara que concentrats en una àrea inferior als 50 m².

Valeriana tuberosa L.

Tavertet, pla de Dalt del Castell, DG5148, 875 m, prats secs i boixedes, 13-IV-2006, A. Mercadé, E. Batriu, M. Galbany i A. Pérez-Haase.

Espècie pròpia de pradells rocosos, rara i

amb una àrea fortament fragmentada als Països Catalans. Tot i que és coneguda la seva presència al Montseny la nostra citació és la primera del Collsacabra, on n'hem trobat una petita població. Caldria inspeccionar amb cura els ambients semblants propers a on l'hem trobat per confirmar la mida de la població. Altres plantes interessants que creixien en aquests ambient són *Anthyllis montana* i *Ranunculus gramineus*.

Agraïments

A L. Carlón (Real Instituto de Estudios Asturianos) per haver revisat alguns dels materials de *Phelipanche purpurea*, a L. Majure (Dept. of Biology, Florida Museum of Natural History, University of Florida) per haver confirmat la identitat de les mostres d'*Opuntia humifusa* i a A. Ferré (Unitat de Botànica, U.B.) per indicar-nos la localització de la població de *Prunus lusitanica* i a Juancho Calleja (U.A.M.) per realitzar-ne el cens.

EFREM BATRIU*, JOSÉ MANUEL BLANCO-MORENO*, ARNAU MERCADÉ LÓPEZ* & AARON PÉREZ-HAASE*

* Departament de Biologia Vegetal. Facultat de Biologia. Universitat de Barcelona. Av. Diagonal, 645. 08028 Barcelona. A/e: efrembatriu@hotmail.com

Bibliografia

- BERTHET, P. (1990). *Opuntia* Miller. In: CASTROVIEJO, S.; LAÍNZ, M.; LÓPEZ GONZÁLEZ, G.; MONTSERRAT, P.; MUÑOZ GARMENDIA, F.; PAIVA J. & VILLAR L. (eds.). *Flora iberica*. Vol. II: *Platanaceae-Plumbaginaceae (partim)*. Real Jardín Botánico. CSIC. Madrid. 62-70.
- BOLÓS, A.; BOLÓS, O. 1950. *La vegetación de las comarcas barcelonesas*. Instituto Español de Estudios Mediterráneos. Barcelona.
- BOLÓS, O. & VIGO, J. 1984. *Flora dels Països Catalans*. Vol. I. Ed. Barcino. Barcelona.
- BOLÓS, O. & VIGO, J. 1990. *Flora dels Països Catalans*. Vol. II. Ed. Barcino. Barcelona.
- BOLÓS, O. & VIGO, J. 2001. *Flora dels Països Catalans*. Vol. IV. Ed. Barcino. Barcelona.
- BOLÓS, O.; FONT, X. & VIGO, J. (eds.) 2000. *Atlas Corològic*. Volum X. ORCA. I.E.C. (Secció de Ciències Biològiques), Barcelona.

- BOLÒS, O.; VIGO, J.; MASALLES, R.M. & NINOT, J.M. 2005. *Flora Manual dels Països Catalans*. Ed. 3. Pòrtic, Barcelona.
- CADEVALL, J. 1915-1919. *Flora de Catalunya*. Vol II. Palau de la Generalitat, Barcelona.
- CADEVALL, J. 1933. *Flora de Catalunya*. vol. V. Palau de la Generalitat, Barcelona.
- CADEVALL, J. 1937. *Flora de Catalunya*. Vol VI. Palau de la Generalitat, Barcelona.
- CARLÓN, L.; GÓMEZ CAÑAS, G.; LAÍN, M.; MORENO MORAL, G.; SÁNCHEZ PEDRAJA, Ó. & SCHNEEWEISS, G.M. 2008. Más, a propósito de algunas *Phelipanche* Pomel, *Boulardia* F. W. Schultz y *Orobanchae* L. (*Orobanchaceae*) del oeste del Paleártico. *Documentos del Jardín Botánico. Atlántico* (Gijón) 6: 1-127.
- CASASAYAS, T. 1989. Flora ahlóctona de Catalunya. Tesis doctoral. Universitat de Barcelona.
- CHAMORRO, L.; CABALLERO, B.; BLANCO-MORENO, J.M.; CAÑO, L.; GARCIA SERRANO, H.; MASALLES, R.M. & SANS, F.X. 2006. Ecología y distribución de *Senecio pterophorus* (Compositae) en la Península Ibérica. *Anales del Jardín Botánico de Madrid*. 63: 55-62.
- CODINA, J. 1908. *Apuntes para la flora de la Sellera y su comarca*. Colegio de Médicos de la Provincia de Gerona. Gerona.
- COSTA, A.C. 1877. Suplemento al Catálogo razonado de plantas fanerógamas de Cataluña. Imprenta Barcelonesa, Barcelona.
- CURCÓ, A. 2007. *Flora vascular del delta de l'Ebre*. Col·lecció tècnica 1. Generalitat de Catalunya.
- FONT, X. 2009. *Mòdul Flora i Vegetació. Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya* [en línia]. Generalitat de Catalunya i Universitat de Barcelona. <<http://biodiver.bio.ub.es/biocat/homepage.html>>
- FONT, J. & COROMINAS M. 2005. Notes breus (flora). Noves aportacions al coneixement florístic de l'Empordà - IV. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 73: 105-111
- GBIF. *Biodiversity occurrence data accessed through GBIF Data Portal*. [en línia]. <<http://www.data.gbif.org/>>
- KREUTZ, C.A.J. 1995. *Orobanchae: die Sommerwurzarten Europas: ein Bestimmungsbuch [the European broomrape species: a field guide]*. Vol. 1 [Mittel- und Nordeuropa (Central and Northern Europe)]. Maastricht.
- LÓPEZ GONZÁLEZ G. 1990. *Rumex*. In: CASTROVIEJO S., LAÍN, M., LÓPEZ GONZÁLEZ G., MONTSERRAT P., MUÑOZ GARMENDIA F., PAIVA J. & VILLAR L. (ed.) *Flora iberica*. Vol. II: *Platanaceae-Plumbaginaceae (partim)*. Real Jardín Botánico. C.S.I.C. Madrid. 595-634
- MASFERRER Y ARQUIMBAU, R. 1877. Recuerdos botánicos de Vich (Segunda y última parte). *Anales de la Sociedad de Historia Natural*, Tomo 6: 359-398.
- MERCADÉ, A. 2003. Notes florístiques del Moianès (Catalunya central). *Acta Botanica Barcinonensis*, 48: 29-44.
- MERCADÉ, A.; PÉREZ-HAASE, A.; BATRIU, E. & BLANCO-MORENO, J.M. 2005. Notes breus (flora): Aportació al coneixement florístic de les Guilleries i del Collsacabra (Catalunya oriental). *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 73: 91-93.
- MONTSERRAT, P. 1968. *Flora e la Cordillera litoral catalana (porción comprendida entre los ríos Besós y Tordera)*. Edición de la Caja de Ahorros de Mataró.
- NIETO FELINER, G. 1997. *Epilobium* L. In: CASTROVIEJO, S.; AEDO, C.; BENEDÍ, C.; LAÍN, M.; P.; MUÑOZ GARMENDIA, F. & PAIVA J. (ed). *Flora iberica*. Vol. VIII: *Haloragaceae-Euphorbiaceae*. Real Jardín Botánico, CSIC, Madrid. 101-131.
- NUET, J. & PANAREDA, J.M. 2007. Notes breus (flora): Novetats sobre la flora de Montserrat. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 73: 85-88.
- OLIVER, X.; BÉJAR, X.; GUITART, E.; LOCKWOOD, M. & VILLEGAS N. 2006. Notes breus (flora). Aportacions al coneixement de la flora vascular de la Garrotxa. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 74: 105-108.
- PÉREZ-HAASE, A.; BATRIU, E. & MERCADÉ, A. 2008. Aportació al coneixement florístic de les Guilleries i del Collsacabra (Catalunya oriental), II. *Acta Botanica Barcinonensis*, 51: 49-58.
- PÉREZ-HAASE, A.; BATRIU, E.; MERCADÉ, A. & BLANCO-MORENO, J.M. 2009. Sobre la distribució de *Trifolium diffusum* Ehrh. als Països Catalans. *Collectanea Botanica (Barcelona)*, 28: 125-127.
- PINKAVA, D.J. 2003. *Opuntia*. In: Flora of North America Editorial Committee (eds.) *Flora of North America North of Mexico*. Vol. 4. New York, Oxford. 123-147
- PINO, J.; AFÁN, I.; SANS, F.X. & GUTIÉRREZ, C. 2000. *Senecio pterophorus* DC., a new alien species in the European mainland. *Anales del Jardín Botánico de Madrid*, 58: 188-189.
- PYKE, S. 2003. Novedades para la flora catalana. *Collectanea Botanica (Barcelona)*, 26:95-104.
- ROMO, A.M. 1987. *Impatiens balfourii* Hooker fil. i *Polygonum orientale* L., a la Selva. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 54: 88-89
- SÁEZ L. 1997. Atlas pteridològic de Catalunya i Andorra. *Acta Botanica Barcinonensis*, 44: 39-167
- SALVÀ CATARINEU, M. 2000. *Anàlisi de les plantes i de la fauna vertebrada a la vall de Furiosos (Montnegre, Serralada Litoral Catalana)*. Tesis doctoral. Universitat de Barcelona.
- SANZ-ELORZA M.; DANAS SÁNCHEZ, E.D.; SOBRINO VESPERINAS, E. 2001. Sobre la presencia de cactáceas naturalizadas en la costa meridional de Cataluña. *Anales del Jardín Botánico de Madrid*. 61(1): 27-33
- UOTILA, P. 1990. *Chenopodium*. In: CASTROVIEJO, S.; LAÍN, M.; LÓPEZ GONZÁLEZ, G.; MONTSERRAT, P.; MUÑOZ GARMENDIA, F.; PAIVA J. & VILLAR L. (eds.). *Flora iberica*. Vol. II: *Platanaceae-Plumbaginaceae (partim)*. Real Jardín Botánico de Madrid. CSIC. Madrid. 484-500.
- VARGAS P. 1997. *Saxifraga*. In: CASTROVIEJO, S.; AEDO, C.; LAÍN, M.; MORALES, R.; MUÑOZ GARMENDIA, F.; NIETO FELINER, G. & PAIVA, J. (eds.) *Flora iberica*. Volum V: *Ebenaceae-Saxifragaceae*. Real Jardín Botánico. C.S.I.C. Madrid. 162-242.
- VAYREDA, E. 1879. Plantas notables por su utilidad ó rareza que crecen espontáneamente en Cataluña ó sea apuntes para la Flora Catalana. *Anales de la Sociedad Española de Historia Natural*. 8(2-3): 345-462.
- VERLOOVE, F. 2005. New records of interesting xenophytes in Spain. *Lazaroa*, 26: 141-148.
- VILLAR, L. 1987. Nota corológica, nomenclatural y taxonómica sobre el género *Polygonum* L. en la Península Ibérica. *Anales del Jardín Botánico de Madrid* 44(1): 180-186.
- VILLAR, L.; SESÉ, J.A. & FERRÁNDEZ, J.V. 2001. *Atlas de la Flora del Pirineo Aragonés*. Vol. II. Instituto de Estudios Altoaragoneses-Consejo de Protección de la Naturaleza. Huesca y Zaragoza.
- VILLEGAS, N. 1993. *Flora i vegetació de les muntanyes del Puigsacalm-serra de Milany*. Tesis doctoral. Universitat de Barcelona.